

Porovnanie odpovedí členských a pozorovateľských súdnych rád k otázkam týkajúcich sa duševného zdravia sudcov a komparácia so slovenskou právnou úpravou

Kancelária Súdnej rady Slovenskej republiky oslovila členské a pozorovateľské súdne rady s nasledovnými otázkami týkajúcimi sa právnej úpravy a praktickej aplikácie politiky prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov:

1. Existuje vo Vašom právnom poriadku úprava prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov a ak áno, je v statusových zákonoch alebo vo všeobecných predpisoch? Ak je to možné, pripojte aj znenia konkrétnych právnych predpisov.
2. Aké praktické formy prevencie a ochrany duševného zdravia sa využívajú na to, aby sudca bol spôsobilý vykonávať svoju ústavnú funkciu?
3. Vykonávajú sa hodnotenia stavu duševného zdravia sudcov a ak áno, kým, v akej forme a v akom obsahu?
4. Pripravuje sa u Vás nová alebo doplnená právna úprava prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov? Ak áno, môžete pripojiť informáciu o takom legislatívnom opatrení a jeho zaradení?

Odpovede na otázky nám zaslali súdne rady nasledovných štátov: Španielsko, Nórsko, Maďarsko, Nemecko, Estónsko, Slovinsko, Belgicko, Chorvátsko, Taliansko (Súdna rada pre všeobecné súdnictvo a Súdna rada pre administratívne súdnictvo), Albánsko, Dánsko, Rumunsko, Lotyšsko, Holandsko, Moldavsko, Anglicko a Wales, Švédsko, Bulharsko.

Právne predpisy, ktoré by mohli slúžiť na vzájomnú komparáciu jednotlivých právnych úprav v oslovených krajinách nám na spracovanie neboli doručené.

Poskytnuté údaje je možné zhrnúť do nasledovných kategórií:

1. Právna úprava prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov

Oslovené európske štáty rozdeľujeme do dvoch kategórií z hľadiska právnej úpravy týkajúcej sa prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov, a to na štáty, ktorých právna úprava obsahuje praktické formy prevencie a štáty, ktoré nemajú žiadnu právnu úpravu týkajúcu sa prevencie.

1.1. Štáty, ktorých právna úprava obsahuje praktické formy prevencie

1.1.1. Osobitná právna úprava

Do uvedenej kategórie zaraďujeme **Nemecko**, ktoré má zavedené služobné dohody o zdraví pre sudcov. Napríklad, podľa takejto dohody v Berlíne sa zriaďujú komisie pre manažment zdravia, ktorých hlavné úlohy sú:

- plánovanie a kontrola vnútorného manažmentu zdravotného systému v rámci služobného výkonu (služobného úradu),

- príprava a odporúčanie rozhodnutí,
- vývoj strategických a výkonnostných cieľov oddelenia,
- implementácia kompletného zamestnaneckého zdravotného manažmentu,
- analýza zdravotnej situácie v oddelení,
- vypracovanie akčných, časových ako aj finančných plánov,
- hodnotenie a kontrola projektov.

V **Rumunsku** aktuálne súdna rada implementuje projekt s názvom Zvyšovanie výkonu a kvality inštitúcie zlepšovaním psychologického hodnotenia a asistencie v súdnictve, ktorý bol zavedený do praxe koncom roka 2022 a nemá zatiaľ zákonné ukotvenie. Celkovým cieľom tohto projektu je zlepšiť systém výberových konaní na sudcov a prokurátorov a ich psychologickú pomoc a hodnotenie počas ich profesionálneho rozvoja, vrátane prístupu k manažérskym pozíciám, s konečným cieľom zvýšiť kvalitu súdnictva a zlepšiť profesionálny výkon súdnictva ako celku. Ďalším cieľom je tiež zaviesť stály systém psychologickéj pomoci, ktorý bude predstavovať skutočnú podporu pre sudcov a prokurátorov pri správnom zvládaní profesionálnych výziev, a to najmä tých, ktoré vyplývajú z veľkého objemu činnosti (počet pridelených vecí), ako aj tých, ktoré môžu byť vyvolané stresom a neuropsychickými požiadavkami, ktoré sú vlastné týmto profesiám.

V **Holandsku** existuje možnosť tzv. mentálnej kontroly (prehliadky). Pri sudcoch je to špecifický inštitút tzv. skauta resp. experta, ktorý pracuje aj s problematikou pracovného zaťaženia sudcu. Zároveň môže sudca hovoriť o svojom fyzickom alebo mentálnom zdraví (pohode) počas každoročného hodnotiaceho rozhovoru (hodnotiaci rozhovor sudcu s nadriadeným)¹).

Špecifické inštitúty prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov existujú v **Anglicku** a **Walese**. Tzv. justičné human relations ponúka sudcom sudcovský balík „duševnej pohody“, ktorý má za cieľ podporiť ich dobré duševné zdravie. Tento balík zahŕňa rôzne služby, ktoré sú na báze dobrovoľnosti a patrí tam napr. sudcovská linka pomoci, (ktorá je dispozíciou sudcom 24 hodín sedem dní v týždni a na ktorú sa môžu obrátiť sudcovia v prípade osobných, emočných alebo psychologických problémov). Ďalej do tohto balíka patrí aj bezplatný prístup k súkromným poradiam. Rovnako tak majú sudcovia v Anglicku a Walese právo na pomoc v prípade traumatizujúcich udalostí. Sudcovia môžu požiadať aj o podporu pri pojednávaní (procesoch), ktorú sú v pozornosti médií alebo môžu vyvolať veľkú emocionálnu reakciu na verejnosti. Ďalej existuje pomocný nástroj vo forme podporných stretnutí a diskusií nielen pre sudcov ale aj súdnych úradníkov. Sudcovia pracujúci v trestnej, rodinnej a imigračnej agende majú prístup každý rok k jednému stretnutiu s vyškoleným psychológom. Justičné human relations v spolupráci so sudcami pracuje aj na tvorbe stratégie pre blaho sudcov, ktorá má za cieľ zvyšovať povedomie o dôležitosti mentálneho zdravia.

---

¹) Z odpovedí súdnej rady nie je zrejmé, akú relevanciu majú výsledky tohto hodnotiaceho rozhovoru.

1.1.2. Všeobecná právna úprava

V **Belgicku** existuje všeobecná právna úprava, a to zákon zo 4. augusta 1996 tzv. Welfare law, ktorý upravuje zdravotné a bezpečnostné pracovné prostredie zamestnancov, avšak pokiaľ sa to týka sudcov, za implementáciu tohto zákona je zodpovedné ministerstvo spravodlivosti.

V **Dánsku** existuje všeobecné nariadenie na ochranu mentálneho zdravia všetkých zamestnancov. Zároveň majú sudcovia (a ostatní zamestnanci súdov) právo psychologickéj asistencie (pomoci) v prípade, ak zažijú nejakú traumatickú udalosť v práci.

1.2. Štáty, ktoré nemajú žiadnu právnu úpravu týkajúcu sa prevencie

Ide o Španielsko, Nórsko, Estónsko, Slovinsko, Chorvátsko, Taliansko, Lotyšsko, Moldavsko, Švédsko a Bulharsko.

Maďarsko nemá žiadnu právnu úpravu, avšak plánovalo zavedenie psychologickéj poradne (na dobrovoľnej báze) na mestskom súde v Budapešti, ale bolo to odmietnuté z finančných dôvodov.

Súdna rada Talianska pre všeobecné súdnictvo vydala v roku 2017 „obežník“ s organizačnými opatreniami, podľa ktorých musia riaditelia sudcovských kancelárií zabezpečiť také fyzické aj mentálne podmienky sudcom na pracovisku, aby to prispievalo k zlepšovaniu pracovného života. V zmysle uvedených podmienok by mala byť zabezpečená optimalizácia individuálnych právomocí sudcov vo vzťahu k organizačným rozhodnutiam týkajúcich sa chodu kancelárie, dobré pracovné vzťahy zaručené spravodlivým prerozdeľovaním vecí medzi sudcov a rýchle riešenie konfliktných situácií, ochrana rodičovstva a práv sudcov v prípade čerpania PN (OČR) zabezpečením organizačnej flexibility v kancelárii.

2. Hodnotenie duševného zdravia sudcov a uchádzačov o funkciu sudcu vo vybraných európskych štátoch

2.1. Právna úprava týkajúca sa hodnotenia duševného zdravia sudcov

Z poskytnutých údajov sme sa zamerali na rozdelenie štátov podľa toho, či a v akej miere sa ich vnútroštátna právna úprava po vzniku funkcie sudcu zaoberá hodnotením stavu duševného zdravia sudcov a eventuálneho postupu v prípade zisteného nepriaznivého duševného zdravotného stavu sudcu.

- a) Krajiny, ktorých vnútroštátna právna úprava sa **nezaoberá skúmaním** duševného zdravia sudcov (Španielsko, Belgicko, Maďarsko, Slovinsko, Taliansko, Dánsko, Moldavsko a Bulharsko),

V **Belgicku** sa u sudcov nevykonáva žiadne hodnotenie stavu ich duševného zdravia, nakoľko takéto hodnotenie by sa považovalo za protiústavné z dôvodu zásahu do ich sudcovskej nezávislosti. **Avšak v prípade, ak už nastane skutočnosť, že sudca nemôže vykonávať svoje povolanie z dôvodu duševnej choroby, vedie to k jeho**

predčasnému dôchodku. Vyhodnocuje to nezávislá komisia, voči ktorej rozhodnutiu je možné odvolanie.

V Dánsku majú sudcovia (a ostatní zamestnanci súdov) právo na psychologickú asistenciu pri traumatizujúcej udalosti v práci. Spoločné hodnotenie zdravia a manažmentu prebieha na všetkých súdoch raz za 3 roky formou dotazníka.

V Anglicku a Walese sa v praxi hodnotenie mentálneho zdravia sudcov nevykonáva na pravidelnej báze, avšak v rámci zmluvy sudcu s human relations sa **sudca zaväzuje**, že kedykoľvek, keď o to požiada hlavný sudca/sudkyňa Anglicka a Walesu (Lord/Lady Chief Justice) sa tento sudca podrobí zdravotnej prehliadke. Ďalej justičné human relations poskytujú zamestnaneckú zdravotnú službu, ktorú môžu sudcovia požiadať o správu týkajúcu sa posúdenia ich vlastných schopností pre prácu v justičnom prostredí, dokonca môžu požiadať aj o posúdenie vhodnosti na predčasný dôchodok z dôvodu choroby.

b) Krajiny, ktorých vnútroštátna právna úprava obsahuje ustanovenia o skúmaní duševného zdravotného stavu sudcov

b1) s následnou možnosťou odvolania z funkcie sudcu v prípade, ak sa vyskytnú pochybnosti o duševnom zdraví sudcu (Nórsko, Estónsko, Chorvátsko, Albánsko, Lotyšsko)

V Nórsku je podmienka duševného zdravia sudcov súčasťou všeobecných požiadaviek na funkciu sudcu, avšak ak by nastala pochybnosť o duševnom zdraví sudcu, uskutočňuje sa pohovor medzi dotknutým sudcom a predsedom daného súdu. Za obvyklých podmienok by bol sudca požiadaný o vzdanie sa funkcie. V prípade nesúhlasu sudcu, o odvolaní sudcu rozhoduje súd na návrh oprávneného subjektu.

V Estónsku je sudca odvolaný z funkcie sudcu zo zdravotných dôvodov alebo pre nespôsobilosť výkonu funkcie sudcu. Napríklad pri predsedovi Najvyššieho súdu – ak je 6 mesiacov po sebe neschopný vykonávať svoju funkciu (z dôvodu choroby alebo iných dôvodov), prezident republiky predloží odôvodnenú žiadosť Najvyššiemu súdu, aby rozhodlo o tom, že predseda súdu nie je schopný vykonávať svoju funkciu. Takéto rozhodnutie súdu automaticky znamená odvolanie z funkcie predsedu.

V Lotyšsku sa pri potrebe posúdenia duševného zdravia u sudcu vykoná mimoriadne hodnotenie sudcu a v prípade 2x po sebe negatívneho stanoviska hodnotiacej komisie môže byť sudca odvolaný z funkcie.

V Chorvátsku je možné odvolať sudcu na základe konečného rozhodnutia kompetentného orgánu o nespôsobilosti sudcu na výkon funkcie pre fyzický a duševný stav; na odvolanie z funkcie sudcu súdnou radou súdna rada môže nezávisle alebo aj na návrh predsedu súdu

nariadiť sudcovi zdravotné posúdenie jeho fyzických a mentálnych schopností v zdravotníckom zariadení špecializovanom na duševné zdravie.

V Albánsku môže súdna rada skúmať fyzickú alebo duševnú spôsobilosť resp. nespôsobilosť sudcu, ktorá môže viesť k rozhodnutiu o dočasnom pozastavení výkonu funkcie sudcu alebo o odvolaní z funkcie sudcu; rozhodnutie môže zrušiť a obnoviť funkciu sudcu, ak pominuli dôvody pozastavenia.

b2) s následným zavedením inštitútu „dôchodku z dôvodu nespôsobilosti pre výkon funkcie“, ktorý sa môže uplatniť u sudcu v prípade aj jeho čiastočnej nespôsobilosti na výkon funkcie sudcu, a to buď so súhlasom sudcu alebo bez jeho súhlasu na základe súdneho rozhodnutia (Nemecko).

V Nemecku, ak sú pochybnosti o spôsobilosti sudcu na výkon funkcie, nadriadený dotknutého sudcu môže nariadiť vykonanie hodnotenia stavu duševného zdravia. Hodnotenie vykonáva úradník verejného zdravia zdravotného úradu. V prípade aj čiastočnej nespôsobilosti na výkon funkcie sudcu je zavedený „dôchodok z dôvodu nespôsobilosti na výkon funkcie“, a to buď so súhlasom sudcu alebo bez jeho súhlasu na základe súdneho rozhodnutia.

c) Osobitnú kategóriu tvorí právna úprava v Rumunsku. Zákon č. 303/2022 o postavení sudcov a prokurátorov zakotvuje **povinnosť sudcov** každých 5 rokov podstúpiť psychologické hodnotenie, ktoré vykonávajú hodnotiace komisie.

Hodnotiace komisie pre psychologické hodnotenie sú zložené na základe rozhodnutia súdnej rady alebo na základe rozhodnutia inej inštitúcie. Členmi hodnotiacich komisií sú psychológovia, napríklad zo súdnej rady, najvyššieho súdu, odvolacích súdov, súdnej inšpekcie, národného inštitútu pre sudcov (justičná akadémia) alebo registra rumunských atestovaných psychológov. Výsledkom testovania je správa obsahujúca psychologický profil testovaného spolu so známku „Odporúča“ alebo „Neodporúča“.

Ak testovaný dostane známku „Neodporúča“, hodnotiaca komisia to notifikuje príslušnému orgánu (súdnej rade alebo na základe rozhodnutia inej inštitúcie) a odporučí vykonanie špeciálnej zdravotnej prehliadky (expertízy) a následnú psychologickú poradňu (psychologický program)²⁾ s trvaním až do 6 mesiacov, po ktorom musí osoba podstúpiť nové psychologické hodnotenie³⁾.

2.2. Posudzovanie duševného stavu u uchádzačov o funkciu sudcu

Na základe poskytnutých údajov je zrejmé, že jednotlivé štáty sa odlišujú v posudzovaní duševného zdravia uchádzačov o funkciu sudcu. Rozlišujeme nasledovné kategórie:

---

²⁾ Psychologický program (poradňa) nemá zatiaľ žiadne zákonné ustanovenia, pretože bol zavedený do praxe na konci roka 2022 a je potrebné prijať príslušnú právnu úpravu regulujúcu tento inštitút.

³⁾ V odpovedi, ktorú nám zaslala Súdna rada Rumunska, nie je uvedené, aký je ďalší postup u sudcov, ktorí aj v opakovanom hodnotení získajú hodnotiacu známku „neodporúča“.

- a) psychologické testy ako **súčasť** výberového konania uchádzačov, ktorých úspešné absolvovanie je **podmienkou**, aby uchádzač mohol postúpiť do ďalšieho kola výberového konania evidujeme len v Chorvátsku,
- b) absolvovanie psychologického vyšetrenia resp. psychologických testov u uchádzačov na funkciu sudcu má len **odporúčací charakter** (Maďarsko, Belgicko),
- c) psychologické vyšetrenie **nie je súčasťou** výberového konania uchádzačov (Španielsko, Bulharsko, Moldavsko),
- d) **dobrá zdravotná a duševná stav** ako jednu z **podmienok** výberového konania u uchádzača na funkciu sudcu; avšak z poskytnutých informácií vo vyjadreniach súdnych rád vyplýva, že sa **nedá jednoznačne určiť**, či súčasťou takéhoto výberového konania je **aj psychologické vyšetrenie**. Súdne rady štátov (Nórsko, Nemecko, Estónsko, Taliansko, Albánsko, Dánsko, Rumunsko, Holandsko, Švédsko, Anglicko a Wales) nám neposkytli žiadne informácie týkajúce sa výberových konaní,
- e) **celkové dobré zdravie** ako jednu zo základných **podmienok** u uchádzačov o funkciu sudcu (napr. Slovinsko); z vyjadrenia niektorých štátov však **nie je zrejmé**, či súčasťou takéhoto výberového konania na funkciu sudcu je **aj psychologické vyšetrenie**.

3. Právna úprava v Slovenskej republike týkajúca sa mentálneho zdravia v justičnom prostredí

3.1. Sudcovia vo výkone funkcie – legislatívna úprava

Podľa čl. 147 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky **prezident Slovenskej republiky na návrh Súdnej rady Slovenskej republiky môže sudcu odvolať, ak mu zdravotný stav dlhodobo nedovoľuje najmenej počas jedného roka riadne vykonávať sudcovské povinnosti.**

Podľa § 5 ods. 1 písm. c) zákona č. 385/200 Z. z. o sudcoch a prísediaciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o sudcoch“) **za sudcu môže byť vymenovaný občan, ktorý má plnú spôsobilosť na právne úkony a je zdravotne spôsobilý na výkon funkcie sudcu.**

Podľa § 5 ods. 4 zákona o sudcoch **predpoklady na vymenovanie sudcu uvedené v odseku 1 písm. c) až f) a podmienku štátneho občianstva Slovenskej republiky musí sudca súčasne spĺňať po celý čas trvania funkcie sudcu.**

Podľa § 18 ods. 2 zákona o sudcoch **prezident môže sudcu odvolať podľa čl. 147 ods. 2 Ústavy SR (viď vyššie).**

Podľa § 18 ods. 3 zákona o sudcoch *ak je dôvod na odvolanie z funkcie sudcu podľa ods. 2, súdna rada musí predložiť prezidentovi návrh na odvolanie sudcu. Ak je dôvod na odvolanie sudcu podľa ods. 1, minister oznámi túto skutočnosť súdnej rade. Ak je dôvod na odvolanie z funkcie sudcu podľa ods. 2, predseda súdu oznámi túto skutočnosť súdnej rade.*

Podľa § 18 ods. 4 zákona o sudcoch *dňom, keď bolo sudcovi doručené rozhodnutie o odvolaní, funkcia sudcu zaniká.*

Podľa § 50 ods. 1 zákona o sudcoch *sudca, ktorý v kalendárnom roku dosiahne vek 45 rokov a vykonáva funkciu sudcu najmenej 10 rokov, má **nárok na preventívnu rehabilitáciu** v trvaní jedného týždňa, počnúc týmto rokom a v každom ďalšom kalendárnom roku, ak nie je ustanovené inak. Sudca, ktorý v kalendárnom roku dosiahne vek 50 rokov a vykonáva funkciu sudcu najmenej 15 rokov, má nárok na preventívnu rehabilitáciu v trvaní dvoch týždňov, počnúc týmto rokom a v každom ďalšom kalendárnom roku, ak nie je ustanovené inak.*

Podľa § 50 ods. 1 zákona o sudcoch *sa preventívna rehabilitácia vykonáva v rehabilitačných zariadeniach zriadených alebo spravovaných ministerstvom alebo v rehabilitačných zariadeniach podľa výberu sudcu s celodenným pobytom, alebo ambulantne formou aktívneho odpočinku a liečebno-preventívnych opatrení zameraných predovšetkým na **posilnenie a upevnenie duševného zdravia** sudcov.*

Podľa § 51 zákona o sudcoch *osobný úrad sudcu zabezpečí, ak o to **sudca požiadá**, vybavenie záležitostí súvisiacich s uzavretím zmluvy o zdravotnom poistení a **komplexných zdravotných prehliadok** raz za dva roky.*

3.2. Uchádzač o funkciu sudcu – legislatívna úprava

Podľa § 3 ods. 2 písm. k) vyhlášky MS SR č. 307/2022 Z. z. ktorou sa ustanovujú podrobnosti o výberovom konaní na funkciu sudcu (ďalej len „vyhláška“) *k žiadosti o zaradenie do výberového konania uchádzač priloží v písomnej forme **potvrdenie lekára** so špecializáciou v špecializačnom **odbore všeobecné lekárstvo o zdravotnej spôsobilosti vykonávať funkciu sudcu** nie staršie ako jeden rok.*

Podľa § 12 ods. 1 vyhlášky *je účelom psychologického posúdenia **overiť osobnostné predpoklady** uchádzača na výkon funkcie sudcu, o ktorú sa uchádza. Psychologické posúdenie vykonáva **psychológ Zboru väzenskej a justičnej stráže** (ďalej len "psychológ").*

Podľa § 12 ods. 2 vyhlášky *požiadavky na osobnostné predpoklady uchádzača zadáva ministerstvo v spolupráci so súdmi a psychológmi. Psychologické posúdenie vykonávajú psychológovia v iný deň výberového konania. Miesto a čas vykonania psychologického posúdenia sa určí po dohode príslušného predsedu súdu s príslušným psychológom.*

Podľa § 12 ods. 3 vyhlášky *v záveroch psychologického posúdenia pre hromadné výberové konanie sa psychológ vyjadrí, či uchádzača z hľadiska jeho osobnostných predpokladov na funkciu sudcu **odporúča** alebo **neodporúča** a z **akých dôvodov**.*

Podľa § 12 ods. 4 vyhlášky v záveroch psychologického posúdenia pre samostatné výberové konanie sa psychológ vyjadrí, či uchádzača z hľadiska jeho osobnostných predpokladov **odporúča** alebo **neodporúča** na výkon funkcie sudcu, ktorá sa samostatným výberovým konaním obsadzuje, a z **akých dôvodov**.

Podľa § 12 ods. 5 vyhlášky závery psychologického posúdenia predloží psychológ v listinnej podobe výberovej komisii. Výberová komisia závery psychologického posúdenia oznámi a odovzdá uchádzačovi pred začatím ústnej časti.

Podľa § 15 ods. 3 vyhlášky ak psychológ v záveroch psychologického posúdenia uchádzača neodporúča, **člen výberovej komisie na hodnotiacom hárku tiež výslovne uvedie, či sa stotožňuje alebo nestotožňuje so závermi psychologického posúdenia a svoj návrh stručne odôvodní.**

4. Komparácia právnej úpravy Slovenskej republiky a oslovených európskych štátov

4.1. Uchádzači o výkon funkcie sudcu

- a) V niektorých európskych štátoch, v prípade uchádzačov o výkon funkcie sudcu, **nie sú psychologické vyšetrenia súčasťou výberových konaní na funkciu sudcu**, resp. na funkciu justičných čakaťov (Španielsko, Taliansko).
- b) Podľa poskytnutých údajov je viacero krajín (Belgicko, Maďarsko), kde je **psychologické vyšetrenie súčasťou výberového konania** na funkciu sudcu, avšak rovnako ako v slovenskej právnej úprave majú jeho výsledky len **odporúčací charakter**.
- c) Špecifická situácia je v **Chorvátsku**, kde **úspešné absolvovanie psychologického testu je povinnou podmienkou** na úspešné absolvovanie výberového konania na funkciu sudcu.

4.2. Sudcovia

Z údajov, ktoré boli poskytnuté jednotlivými súdnymi radami vyplýva, že v prípade **sudcov vo výkone funkcie** majú viaceré európske štáty obdobnú právnu úpravu aká je v SR, t. j., že v prípade, ak sú dôvodné pochybnosti o spôsobilosti sudcu na výkon jeho funkcie, nie je možné sudcovi nariadiť povinné vyšetrenie jeho zdravotného resp. duševného stavu.

Zároveň v právnych úpravách viacerých európskych štátov je v prípade existencie dôvodných pochybností o spôsobilosti sudcu na výkon jeho funkcie zakotvená povinnosť sudcu podrobiť sa preskúmaniu zdravotného stavu, resp. duševného stavu. Medzi jednotlivými právnymi úpravami existujú rozdiely v tom, kto môže sudcovi nariadiť preskúmanie jeho zdravotného a duševného stavu. Napríklad

v Nórsku je to predseda príslušného súdu, v Belgicku je to nezávislá komisia, voči ktorej rozhodnutiu je možné podať odvolanie, v Chorvátsku je to Súdna rada, v Nemecku je to úradník verejného zdravia.

Špecifická úprava je v Rumunsku, kde od roku 2022 majú sudcovia povinnosť podstúpiť psychologické hodnotenie, ktoré vykonávajú hodnotiace komisie. Členmi hodnotiacich komisií sú psychológovia, napríklad zo súdnej rady, najvyššieho súdu, odvolacích súdov, súdnej inšpekcie, národného inštitútu pre sudcov (justičná akadémia) alebo z registra rumunských atestovaných psychológov. Tu treba ale dodať, že ide o projekt, ktorý zatiaľ nemá právne ukotvenie.

4.3. Právna úprava prevencie a ochrany duševného zdravia

- a) V niektorých európskych štátoch majú sudcovia právo na psychologickú asistenciu v prípade traumatizujúcich udalostí v práci (Dánsko). V Holandsku existuje tzv. inštitút skauta (experta), ktorý okrem hodnotenia psychickej odolnosti je zároveň aj expertom na problematiku pracovnej záťaže sudcov. Zároveň v Holandsku existuje možnosť tzv. mentálnej kontroly, počas ktorej sa hodnotí psychická odolnosť zamestnanca, a ak je to potrebné, diskutuje sa aj o potrebe koučingu.
- b) V podmienkach **Slovenskej republiky** absentuje právna úprava prevencie a ochrany duševného zdravia sudcov vo výkone funkcie. V praxi sudcovia za účelom ochrany duševného zdravia vyhľadávajú pomoc podľa aktuálnych potrieb mimo justičného prostredia.

5. Príprava novej legislatívy upravujúcej prevenciu a ochranu duševného zdravia sudcov

Súdna rada Španielska sa vyjadrila, že prebieha diskusia o zavedení psychologického vyšetrenia u uchádzačov o funkciu sudcu.

Súdna rada Slovinska sa vyjadrila, že v odborných kruhoch prebieha diskusia o požiadavke prijať právnu úpravu pomoci trestným sudcom vrátane psychologickéj pomoci.

Súdna rada Maďarska sa vyjadrila, že nemá žiadne informácie o prípadných pripravovaných legislatívnych zmenách. Plánovalo sa zavedenie psychologickéj poradne na dobrovoľnej báze na Mestskom súde v Budapešti, ktoré bolo však odmietnuté z finančných dôvodov.

Súdne rady Nemecka, Holandska, Dánska, Talianska, Bulharska, Anglicku a Walesu, Chorvátska a Lotyšska sa vyjadrili, že nová právna úprava na prevenciu a ochranu duševného zdravia sa nepripravuje.

Súdna rada Nórska, Estónska, Belgicka, Albánska, Švédska a Moldavska sa k položenej otázke o pripravovanej právnej úprave na prevenciu a ochranu duševného zdravia sudcov nevyjadrili.

V prípade Rumunska sa Súdna rada vyjadrila, že implementuje projekt s názvom „Zvyšovanie výkonu a kvality inštitúcie zlepšovaním psychologického hodnotenia a asistencie v súdnictve“, ktorý nemá zatiaľ právne ukotvenie (bližšie viď bod 1.1.1.).

6. Návrh riešení

Duševné zdravie v súdnictve nie je zatiaľ hodnotou, ktorá je náležite právne chránená zo všetkých do úvahy prichádzajúcich aspektov. V platnej právnej úprave nemáme žiadnu oporu pri predchádzaní tomu, aby sa kandidátmi na funkcie sudkýň a sudcov stávali ľudia, ktorí nedokážu zvládnuť záťaž sudcovského povolania.

Rovnako niet zákonnej opory na to, aby pri neželanom stave, ktorý však môže nastať - pri prejavoch duševnej poruchy alebo duševnej choroby - mali orgány správy a riadenia justície, predovšetkým predsedovia príslušných súdov, zákonnú možnosť vykonať a presadiť opatrenia, ktoré budú jednak chrániť zdravie sudkýň a sudcov, ale aj dobrú povest' justície – napríklad uložiť sudcovi povinnosť podrobiť sa potrebnému vyšetreniu alebo navrhnúť prerušenie výkonu funkcie sudcu.

Niet zákonného ustanovenia, ktoré by umožňovalo, ak sa preukáže, že sudca trpí duševnou chorobou alebo poruchou, aby predseda príslušného súdu podal návrh na jeho odvolanie z funkcie sudcu, o ktorom by rozhodovala súdna rada alebo judikoval NSS SR.

Takýto právny stav však ohrozuje garanciu základného práva na súdnu ochranu a základného práva na spravodlivý proces pre každého, kto je užívateľom tohto základného práva a nastoľuje to otázku, či je objektívne možné tieto práva v konkrétnom prípade zaručiť súdom, ktorý je obsadený sudcom trpiacim duševnou poruchou alebo duševnou chorobou.

Návrh riešenia:

- psychologické posúdenie uchádzačov o funkciu sudcu dôsledne špecializovať na špecifické požiadavky na výkon funkcie sudcu,
- predsedom súdov, vytvoriť právny základ na to, aby pri vzniku dôvodných pochybností o zdravotnej spôsobilosti sudcu na výkon funkcie sudcu, boli oprávnení od sudcu požadovať v určenej lehote predloženie lekárskeho posudku zameraného na posúdenie, či sudca trpí duševnou chorobou, duševnou poruchou alebo na jej úroveň danými diagnózami ako vyhorenie, stres, depresia; nesplnenie tejto povinnosť považovať za závažné disciplinárne previnenie,
- súdnej rade priznať kompetenciu na základe lekárskeho posudku alebo znaleckého posudku prerušiť výkon funkcie sudcu na dobu neprevyšujúcu 9 mesiacov za účelom zlepšenia zdravotného stavu sudcu, u ktorého bola zistená duševná porucha alebo na jej úroveň dané diagnózy ako vyhorenie, stres, depresia; počas tejto doby sudca poberá plný plat a poskytne sa mu podľa okolností prípadu aj potrebná lekárom odporúčaná liečebná starostlivosť,

- súdnej rade priznať právo navrhnúť prezidentovi odvolanie sudcu z funkcie sudcu na základe lekárskeho posudku alebo znaleckého posudku pri zistení duševnej choroby alebo duševnej poruchy, ktorá nie je prechodná,
- sudcovské rady by mali mať právo a povinnosť vykonať pohovory so sudcami, u ktorých by sa prejavovali príznaky duševnej poruchy, najmä vyhorenia, stresu, depresie ako aj duševnej choroby a nabádať ich na riešenie ich zdravotnej spôsobilosti na výkon funkcie sudcu.

Ďalej by bolo vhodné inšpirovať sa právnou úpravou preskúmania zdravotného stavu vybraných profesií v slovenskej právnej úprave.

6.1. Právna úprava týkajúca sa preskúmania zdravotného stavu a duševného stavu vybraných profesií a v iných oblastiach:

a) pedagogickí zamestnanci

Podľa § 16 ods. 1 zákona č. 138/2019 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov (ďalej len „zákon o pedagogických zamestnancoch“) *zdravotnou spôsobilosťou je telesná spôsobilosť a duševná spôsobilosť pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca.*

Podľa § 16 ods. 2 *zdravotná spôsobilosť sa preukazuje pred vznikom pracovnoprávneho vzťahu lekársym potvrdením, ktoré vydá lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore všeobecné lekárstvo.*

Podľa § 16 ods. 4 zákona o pedagogických zamestnancoch *ak má zamestnávateľ dôvodné podozrenie, že došlo k zmene zdravotnej spôsobilosti pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca vyzve ho, aby najneskôr do 90 dní preukázal svoju zdravotnú spôsobilosť lekársym posudkom, ktorý vydá lekár podľa odseku 2. Ak pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec podľa lekárskeho posudku nespĺňa zdravotnú spôsobilosť na výkon pracovnej činnosti, zamestnávateľ postupuje podľa § 63 ods. 1 písm. c) Zákonníka práce. Náklady priamo spojené s preukazovaním zdravotnej spôsobilosti lekársym posudkom uhrádza zamestnávateľ.*

b) príslušníci Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície

Podľa § 48 ods. 3 písm. s) zákona č. 73/1998 Z. z. o štátnej službe príslušníkov Policajného zboru, Slovenskej informačnej služby, Zboru väzenskej a justičnej stráže Slovenskej republiky a Železničnej polície v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o príslušníkoch policajného zboru“) *policajt je povinný podrobiť sa lekárskej prehliadke, prieskumnému konaniu alebo psychologickému vyšetreniu na zistenie zdravotnej a duševnej spôsobilosti na výkon štátnej služby.*

Podľa § 192 ods. 1 písm. b) zákona o príslušníkoch policajného zboru *policajt sa prepustí zo služobného pomeru, ak podľa rozhodnutia lekárskej komisie stratil dlhodobu zo zdravotných dôvodov spôsobilosť vykonávať akúkoľvek funkciu v Policajnom zbore alebo spôsobilosť vykonávať doterajšiu funkciu a nemožno ho previesť ani preložiť na inú funkciu v štátnej službe, ktorej výkon by nebol na ujmu jeho zdravia.*

Podľa § 192 ods. 1 písm. c) zákona o príslušníkoch policajného zboru *policajt sa prepustí zo služobného pomeru, ak podľa posudku služobného klinického psychológa nie je duševne spôsobilý na výkon štátnej služby, ak podľa posudku služobného klinického psychológa nie je duševne spôsobilý na výkon štátnej služby.*

Ustanovenie § 194 zákona o príslušníkoch policajného zboru obsahuje úpravu obligatórných náležitostí **rozhodnutia o prepustení** príslušníka policajného zboru zo služobného pomeru.

c) profesionálni vojaci

Podľa § 134 ods. 1 písm. p) zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o profesionálnych vojakoch“) *profesionálny vojak je povinný podrobiť sa*

- 1. lekárskej prehliadke a odbornému vyšetreniu*
- 2. očkovaníu a ďalším profylaktickým opatreniam, ktoré súvisia s výkonom štátnej služby*
- 3. lekárskeho a psychologického vyšetreniu na posúdenie zdravotnej spôsobilosti na výkon štátnej služby alebo funkcie*
- 4. prieskumnému konaniu.**

Podľa § 100 ods. 1 zákona o profesionálnych vojakoch *prieskumné konanie je zamerané na posúdenie zdravotného stavu profesionálneho vojaka, pri ktorom sa určuje zdravotná spôsobilosť na ďalší výkon štátnej služby. Zdravotná spôsobilosť sa zisťuje na základe lekárskej prehliadky, ktorú možno doplniť odborným vyšetrením.*

Podľa § 100 ods. 2 písm. a) zákona o profesionálnych vojakoch **prieskumné konanie sa vykoná na návrh veliteľa, ošetrojúceho lekára alebo iného lekára určeného služobným úradom, ak dočasná neschopnosť pre chorobu alebo úraz u profesionálneho vojaka v priebehu kalendárneho roka presiahne v úhrne šesť mesiacov.**

Podľa § 100 ods. 2 písm. b) zákona o profesionálnych vojakoch *prieskumné konanie sa vykoná na návrh veliteľa, ošetrojúceho lekára alebo iného lekára určeného služobným lekárom, ak dočasná neschopnosť pre chorobu alebo úraz profesionálneho vojaka trvá nepretržite šesť mesiacov.*

d) žiadatelia a držitelia zbrojného preukazu

Podľa § 20 zákona č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a streľive a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

(1) *Zdravotnou spôsobilosťou sa rozumie telesná schopnosť a duševná schopnosť držať alebo nosiť zbraň a streľivo. Psychickou spôsobilosťou sa rozumie schopnosť držať alebo nosiť zbraň a streľivo bez zníženia, narušenia alebo obmedzenia psychických schopností.*

(2) *Zdravotná spôsobilosť žiadateľa o vydanie zbrojného preukazu a držiteľa zbrojného preukazu držať alebo nosiť zbraň a streľivo sa **preukazuje lekárskeho posudkom o zdravotnej spôsobilosti, ktorý vydáva na základe výsledku lekárskej prehliadky lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore všeobecné lekárstvo, ktorý poskytuje všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť pre dospelých, alebo lekár so špecializáciou v špecializačnom odbore pediatria, ktorý poskytuje všeobecnú ambulantnú zdravotnú starostlivosť pre deti a dorast (ďalej len "posudzujúci lekár").***

(3) ***Psychická spôsobilosť** žiadateľa o vydanie zbrojného preukazu a držiteľa zbrojného preukazu držať alebo nosiť zbraň a streľivo sa **preukazuje psychologickým posudkom o psychickej spôsobilosti, ktorý vydáva na základe výsledku psychologického vyšetrenia klinický psychológ (ďalej len "posudzujúci psychológ").***

(4) ***Lekár alebo psychológ, ktorý zistí alebo nadobudne dôvodné podozrenie, že držiteľ zbrojného preukazu trpí chorobou, vadou alebo stavom, ktoré vylučujú alebo obmedzujú držanie alebo nosenie zbrane a streľiva, poučí ho o tejto skutočnosti a bezodkladne ju oznámi posudzujúcemu lekárovi, ktorý je príslušný na vydanie lekárskeho posudku o zdravotnej spôsobilosti, alebo posudzujúcemu psychológovi, ktorý je príslušný na vydanie psychologického posudku o psychickej spôsobilosti.***

(5) ***Ak posudzujúci lekár pri lekárskej prehliadke zistí zmenu zdravotnej spôsobilosti, je povinný najneskôr do piatich pracovných dní odo dňa vykonania lekárskej prehliadky oznámiť túto skutočnosť policajnému útvaru. Ak posudzujúci psychológ pri psychologickom vyšetrení zistí zmenu psychickej spôsobilosti, je povinný najneskôr do piatich pracovných dní odo dňa vykonania psychologického vyšetrenia oznámiť túto skutočnosť policajnému útvaru.***

(6) ***V prípadoch uvedených v odseku 4 je držiteľ zbrojného preukazu povinný dostaviť sa na výzvu posudzujúceho lekára alebo posudzujúceho psychológa v určenej lehote k posudzujúcemu lekárovi alebo posudzujúcemu psychológovi a podrobiť sa potrebnému vyšetreniu. Ak sa držiteľ zbrojného preukazu nemôže dostaviť zo závažných dôvodov na vyšetrenie, musí tak urobiť najneskôr do siedmich pracovných dní odo dňa, keď pominuli závažné dôvody. Ak sa držiteľ zbrojného preukazu na vyšetrenie nedostaví, posudzujúci lekár alebo posudzujúci psychológ túto skutočnosť bezodkladne oznámi policajnému útvaru.***

(7) ***Ak vznikne odôvodnená pochybnosť o zdravotnej spôsobilosti alebo psychickej spôsobilosti držiteľa zbrojného preukazu, policajný útvar, ktorý vydal zbrojný preukaz, je oprávnený od neho požadovať v určenej lehote predloženie nového lekárskeho posudku***

alebo nového psychologického posudku; ak tak neurobí, má sa za to, že stratil zdravotnú spôsobilosť alebo psychickú spôsobilosť.

(8) Postup pri posudzovaní zdravotnej spôsobilosti a psychickej spôsobilosti na držanie alebo nosenie zbraní a streliva a náležitosti lekárskeho posudku a psychologického posudku ustanoví všeobecne záväzný právny predpis, ktorý vydá Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky.

(9) Posudzujúci lekár alebo posudzujúci psychológ môže zasielať oznámenie podľa odseku 5 prostredníctvom elektronickej služby zavedenej na tento účel, pričom je povinný údaje podpísať kvalifikovaným elektronickým podpisom.21a) Na účel elektronickeho zasielania oznámenia je posudzujúci lekár alebo posudzujúci psychológ povinný vopred požiadať policajný útvar o zaevidovanie do elektronickej služby.